

Úvod do uměnovědných studií

Co je vkus?

Vkus

- ▶ anglicky *taste*
  - ▶ francouzsky *goût*
  - ▶ Německy *Geschmack*
-
- ▶ zvláštní schopnost souzení

Pojem vkusu

- ▶ Subjektivní schopnost posuzovat a hodnotit objektivní kvality uměleckého díla
- ▶ Vztah jedince k uměleckému jevu/předmětu
  - ▶ Porovnání vlastních estetických norem s estetickou funkcí předmětu
- ▶ Schopnost
  - ▶ Pedagogické konotace

Hodnocení umění

- ▶ Antika, středověk

vs.

- ▶ Moderní umění (až zde pojem vkusu!)

- ▶ Norma vkusu

- ▶ Klasicismus: vznešeno, konvence
- ▶ Romantismus: přirozenost
- ▶ 20. století: moderní, aktuální, nové

Vývoj pojmu

- ▶ počátky diskuse Baltasar Gracián v 17. století – zralý muž prokazuje dobrý vkus tím, že věci posuzuje nezávisle na subjektivních klamech
- ▶ vrchol v 18. století – senzualismus a morální filozofie v Anglii a Skotsku
  - ▶ Anthony Ashley-Cooper, Earl of Shaftesbury (1671-1713) – schopnost vnímat pravdu subjektivně v podobě krásy
  - ▶ Francis Hutcheson (1694-1746), *Inquiry concerning Beauty, Order, Harmony and Design* (1725) – člověk je nadán vnitřním smyslem pro krásu, harmonii a proporci
- ▶ postupná emancipace od vazeb na racionální poznání i opouštění analogie s morálními soudy vzhledem k bezprostřednosti a smyslovým základům.

Immanuel Kant

- ▶ ***Kritika soudnosti*** 1790
- ▶ „vkus je schopnost posuzovat krásno“
- ▶ formulace teze o „estetické autonomii“
- ▶ vkusový soud emancipován od vazeb na pojmy pravdy a dobra
  - ▶ „soud vkusu tedy není poznávacím soudem, **není tedy logický**, nýbrž estetický, a tím rozumíme takový soud, jehož motiv nemůže být jiný než **subjektivní**.“
  - ▶ „Zalíbení, které určuje soud vkusu, je zcela bez zájmu.“
Nezainteresované zalíbení estetického soudu stojí proti zalíbení, jež je spojeno se zájmem, což je *zalíbení v příjemném* nebo *zalíbení v dobrém*.
- ▶ subjektivní soud s obecnou platností (sensus communis)
- ▶ meze aplikovatelnosti

Další vývoj užívání pojmu

- ▶ v 19. století ztrácí pojem na významu v estetickém diskursu
- ▶ v rovině dějin idejí lze pozorovat odvrát od pojmu vkus – **v Hegelově estetice nehraje pojem vkus žádnou významnou roli**, problematika umění je diskutována primárně ve vztahu k poznání
- ▶ V dobových definicích se během **19. století posilují konotace související s věděním**, především historickým, „vkusový“
  - ▶ soud vzdělaného gentlemana-amatéra je tak modelově nahrazován soudem historika umění.

20. století

- ▶ **Člověk mající vkus...**
  - ▶ znalec umění
  - ▶ neposuzuje podle neměnných norem
  - ▶ schopnost rozpoznat krásu a kvalitu UD

- ▶ **Ten kdo udává vkus, utváří módu**

Základní pojetí

(oscilace mezi)

- ▶ normativní – vkus dobrý a špatný, převládá v estetice
- ▶ relativistické – sociologické pojetí, vkus jako preference – operacionální definice

Sociologické pojetí vkusu

- ▶ Pierre Bourdieu (1930-2002)
  - ▶ *La distinction. Critique sociale du jugement* (1979)
- ▶ Vrozená vs. získaná schopnost
- ▶ Vzdělání a kulturní kapitál
- ▶ Elity, lidovost

